

Arviointikertomus 2015

Tarkastuslautakunta

12.5.2016

MUURAMEN KUNTA TARKASTUSLAUTAKUNTA 2013 -2016

SAATTEEKSI

KUNNANVALTUUSTOLLE

Kuluvan valtuustokauden kolmas arviointikertomus keskittyy tarkastuslautakunnan työohjelman mukaisesti teknisten palveluiden lautakunnan alaisten tehtäväalueiden toimintaan, investointeihin, ylikunnalliseen yhteistyöhön sekä konsernihallintoon. Luonnollisesti huomiota on keskitetty myös muiden lautakuntien ja kunnanhallituksen toimintaan.

Tässä yhteydessä on paikallaan esittää kiitos lautakuntien puheenjohtajille, viranhaltijoille sekä työntekijöille, jotka ovat selvityksillään ja lausunnoillaan mahdollistaneet tarkastuslautakunnan tehokkaan työskentelyn.

Tarkastuslautakunnan keskeisenä ja oikeastaan ainoana tehtävänä on seurata valtuuston asettamien taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista. Edellisen vuoden arviointikertomuksessa esiin nostettu kritiikki ja havainnot ovat edelleen samat. Suurin osa tavoitteista on edelleen kirjattu niin ympärilyöreästi, ettei niiden toteutumista ole voitu arvioida. Myös mittaristo on monilta osin puutteellinen. Tarkastuslautakunta ymmärtää tilanteeseen vaikuttavan suuresti uuden kuntastrategian valmistelu. Strategian valmistuessa valtuuston on syytä kiinnittää huomioita enemmän toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden laatuun kuin määrään.

Hyvän hallintotavan näkökulmasta tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomioita käytäntöihin toimielinten pöytäkirjantarkastuksissa, hyvän hallintotavan mukaista olisi tarkastaa pöytäkirja siinä vaiheessa kun koko pöytäkirja on valmis eikä pelkästään sen etulehteä. Toimielinten kokouksiin valittujen pöytäkirjantarkastajien olisi syytä ottaa tämä tarkemmin huomioon.

Investointien osalta lautakunta kiinnitti huomiota uimahallin peruskorjaukseen, sen suunnittelusta aina uimahallin käyttöönottoon. Erytistarkastelu oli perusteltu investoinnin suuruudesta johtuen. Peruskorjaus oli selkeästi haasteellinen ja prosessissa on ollut ongelmia lähtien suunnittelusta. Tarkastuslautakunnan huomiota on syytä ottaa vakavasti tulevia investointeja suunniteltaessa ja niitä toteutettaessa.

Arviointityön pohjalta lautakunta esittää valtuustolle toimenpide-ehdotusten pyytämistä seuraavista havainnoista:

- 1) Kunnan roolin vahvistaminen selkeämmillä konsernitavoitteilla ja mittareilla sekä niiden seuraamisella
- 2) Analyysi kunnan tuloverokertymän hitaan kasvun taustatekijöistä

Jani Kokko
Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2015

1. Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

Kunnanvaltuuston valitseman tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 71 §:n mukaan valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet.

Tarkastuslautakuntaan ovat kuuluneet seuraavat kunnanvaltuuston valitsemat jäsenet ja varajäsenet:

jäsen	varajäsen
Jani Kokko	Anu Hakala
Pauliina Maukonen-Kärkkäinen	Martti Hietanen
Leena Koponen	Niko Oksa
Jani Kylmälahti	Aulikki Oksanen
Markku Pynnönen	Erkki Perämäki

Puheenjohtajana on toiminut Jani Kokko sekä varapuheenjohtajana Pauliina Maukonen-Kärkkäinen.

Kuntalain mukaisesta tilintarkastuksesta on huolehtinut BDO Audiator Oy. Vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut arviointivuonna 2015 JHTT-tilintarkastaja Jorma Kesä.

Arviointia varten lautakunta on hyväksynyt toimikaudekseen arviointisuunnitelman vuosittaisine painopistealueineen ja tarkemman työohjelman kutakin vuotta varten. Tarkastuslautakunta on pitänyt kahdeksan tilivuoteen kohdistunutta kokousta.

Vuoden 2015 arvioinnin työohjelman mukaisesti tarkastuslautakunta on saanut selvitykset konsernihallinnosta ja -valvonnasta, sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta, kunnan kiinteistöomaisuuden kartoituksesta ja hoidosta sekä kunnanhallituksen ja teknisten palveluiden lautakunnan alaisten tehtäväalueiden toiminnasta ja taloudesta.

Lisäksi lautakunnalle on selvitetty ylikunnallista yhteistyötä, kunnan henkilöstöpolitiikan ja henkilöstöön liittyvien tavoitteiden toteutumista sekä kunnan talouden ja investointien toteutumista vuoden aikana.

Tarkastuslautakunta on tutustunut vuoden aikana Uimahallin, Mustankorkean jätteenkierrätyskeskuksen, Manttaalintien päiväkodin, Kinkomaan koulun ja JYKES:in tiloihin ja toimintaan.

Muutoin arvioinnin pohjana ovat olleet jäsenten vuoden aikana tekemät käytännön havainnot eri lautakuntien alaisesta toiminnasta ja taloudesta.

Arviointikertomuksen laatimista varten lautakunta on tutustunut vuoden 2015 talousarvioon, kunnanhallituksen allekirjoittamaan tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sekä henkilöstökertomukseen. Lisäksi lautakunta on saanut tilintarkastajan selonteon suorittamista tarkastuksista sekä käsitellyt tilintarkastuskertomuksen.

Tarkastuslautakunnan jäsenet eivät esteellisinä ole osallistuneet seuraavien lautakuntien toiminnan arviointiin:

Jani Kylmälahti:	teknisten palvelujen lautakunta
Leena Koponen:	teknisten palvelujen lautakunta
Anu Hakala (varajäsen):	teknisten palvelujen lautakunta
Martti Hietanen (varajäsen):	teknisten palvelujen lautakunta

2. Edellisten vuosien arviointikertomusten johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Vuoden 2014 arviointikertomus

Kunnanvaltuusto on kokouksessaan 19.10.2015/72 § käsitellyt kunnanhallituksen 5.10.2015 /142 § antamat selvitykset liittyen vuoden 2014 arviointikertomuksen havaintoihin.

1. Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden järjeistäminen ja mitattavuuden selkeyttäminen

Tavoitteiden selkiyttäminen on kytketty osaksi kunnan strategiaprosessia, jota työstetään parhaillaan. Tavoiteasetannassa ja konkretian muodostamisessa valtuustolla ja sen päätösten pohjalta muilla toimielimillä on erityinen vastuu siitä, että strategia on käyttökelpoinen asiakirja kunnan tavoiteasetannan näkökulmasta. Tavoitteena tulisi olla, että vuotta 2017 koskevassa talousarviossa olisi käytettävissä strategiset linjaukset, joiden pohjalta asetettaisiin konkreettiset ja mitattavissa olevat tavoitteet kunnan toimintaan, joita voidaan seurata keväällä 2018 tehtävässä tilinpäätöksessä. Tavoitteita asetettaessa tulee myös huomioida meneillään oleva organisaatiouudistukseen liittyvä valmistelutyö sekä tulossa oleva kunnan sote-ulkoistus. Lisäksi tulee seurata valtakunnallisen sote-uudistuksen etenemistä. Nämä edellä olevat asiat muuttavat omalta osaltaan kunnan näkökulmasta asetettavien tavoitteiden kokonaisuutta. Ajankohdallisesti muutokset palvelurakenteessa ajoittuvat vuoteen 2017, joten noin vuoden päästä valmistelussa olevaa talousarviota tulee valmistella paljolti nykyisestä poikkeavaan kuntakuvaan.

--

Strategiaprosessi etenee aikataulussa.

2. Kunnan toimintaan ja talouteen sekä omaisuuteen liittyvien riskien kartoittaminen eri toimialoilla ja riskienhallinnan tehostaminen

Kunnan toimintaan ja talouteen sekä omaisuuteen liittyvien riskien kartoittaminen eri toimialoilla ja riskienhallinnan tehostaminen on tulossa kunnanhallituksen päätöksentekoon, mikäli valtuusto hyväksyy riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan osalta hallintosääntöön tehtävät muutokset. Kunnanhallitus on esittänyt valtuustolle hallintosääntöön tehtävät kirjaukset sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vastuunjaosta siten, että asia on päätettävissä lokakuussa 2015. Uusittu hallintosääntö astuu voimaan 1.12.2015, jonka jälkeen kunnanhallitus käsittelee riskien hallinnan organisoimisen kunnassa. Asia on valmisteltu kunnanhallitukselle ja odottaa uusitun hallintosäännön voimaantuloa. Ohjeistuksen voimaantulon myötä riskienhallinnan ohjeistus on ajan tasalla ja sitä voidaan lähteä ohjeistuksen mukaisesti toteuttamaan.

--

Riskien kartoittaminen ja riskienhallinnan tehostaminen on dokumentoitu hallintosäännön edellyttämällä tavalla.

Kuntalain (325/2012) 14 §:n mukaan valtuusto päättää mm. kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Hallintosääntöön tehdyt muutokset eivät vastaa kuntalaissa edellytettyä perusteista päättämistä. Valtuuston tulisi päättää em. perusteista kuntalain mukaisesti.

3. Konsernitavoitteiden ja mittareiden kehittäminen sekä toteuman esittäminen tilinpäätöksessä

Muuramen Lämpö Oy:n että Muuramen Vuokra-asunnot Oy:n hallitusta on informoitu kevätkesällä 2015 tarkastuslautakunnan tekemistä havainnoista. Konserniyhtiöiden osalta uusi kuntalaki tuo tarpeen uudistaa konserniohjetta ja se kasvattaa osaltaan kunnanhallituksen vastuuta konsernin ohjauksessa. Osana kunnan organisaatiouudistusta myös konserniyhtiöiden asemaa, keskinäistä työnjakoa ja suhdetta kunnan muuhun toimintaan tullaan tarkastelemaan kriittisesti.

Kunnanhallitus tulee tarkentamaan konserniohjausta tulevina vuosina ja konserniyhtiöiden tavoitteet tullaan uudistamaan pohjautuen kunnan yleisstrategiaan.

--

Konsernitavoitteiden ja mittareiden kehittäminen on kytketty osaksi kuntastrategiaa, jonka valmistelu on käynnissä.

3. Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Kunnan ja kuntakonsernin taloudellisen aseman muutoksia ja kertomusvuoden talouden tulosta kuvaavat seuraavat luvut:

	TP2011	TP2012	TP2013	TP2014	TP2015
Toimintakulujen muutos %	8,7	7,3	-2,2	0,5	3,2
Vuosikate M€	2,201	2,309	5,333	4,741	3,200
Vuosikate % poistoista	93,3	91,5	167,7	152,8	93,3
Verotulot M€	31,955	33,167	36,320	36,641	36,837
Tilikauden tulos M€	0,049	-0,214	2,150	1,639	-0,226
Kertynyt ylijäämä/alijäämä M€	4,925	4,711	6,861	8,500	8,274
Omavaraisuusaste %	49,5	48,7	51,6	49,2	46,1
Lainat €/asukas	1.823	1.795	1.791	2.097	2.425
Suhteellinen velkaantuneisuus %	50,7	48,3	45,5	53,5	60,5
Konsernin omavaraisuus %	25,7	24,9	27,6	27,7	26,9
Konsernilainat €/asukas	5.043	5.009	4.891	5.246	5.202
Asukasmäärä	9.440	9.569	9.579	9.700	9.782

Kunnan talous toteutui kokonaisuutena valtuuston hyväksymää muutettua talousarviota heikommin. Toimintakulut ylittivät muutetussa talousarviossa arvioidun määrän 809.193 eurolla. Toimintatuotot toteutuivat arvioitua pienempinä ja alittivat muutetun talousarvion 194.379 euroa. Verotulot toteutuivat arvioitua pienempinä 1.904.549 euroa. Muutetussa talousarviossa verotulojen määräksi arvioitiin 38.741.966 euroa (TOT 36.837.417).

Vuosikate oli 3.200.064 euroa ylijäämäinen, kun sen muutetussa talousarviossa oli 3.721.566 euroa ylijäämäinen. Vuosikatteella ei pystytty kattamaan poistoja ja tilikauden tulos oli alijäämäinen 226.480 euroa.

Kunnan toimintakulut olivat 50.808.022 euroa ja suurenvivat edelliseen vuoteen verrattuna 3,2 %, kun koko maassa ne kasvoivat 1,8 % (ilman liikelaitoksia). Menojen lisäystä kohdistui mm. avustuksiin, jotka olivat 767.394 euroa edellisvuotta suuremmat. Kunnan toimintatuotot olivat 8.313.233 euroa ja ne olivat 8,7 % pienemmät kuin edellisenä vuonna.

Verotulot kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna 0,5 %. Valtionosuudet olivat edelliseen vuoteen verrattuna 9,3 % pienemmät. Kunnan kassavarat olivat 31.12.2015 yhteensä 219.739 euroa ja maksuvalmius 1,3 päivää. Edellisenä vuonna kassavarat olivat 2.089.142 euroa ja maksuvalmius 13,1 päivää. Heikohkon tuloksen myötä maksuvalmius on heikentynyt, minkä seurauksena maksuvalmiuden parantamiseen ja kassan hallintaan täytyy panostaa. Maksuvalmius on poikkeuksellisen lyhyt, joten sen riittävyttä kannattaa arvioida. Lainakanta vuoden lopussa oli kasvanut edellisestä vuodesta 3,4 milj. eurolla 23,7 milj. euroon.

Valtioneuvoston asetuksessa 205/2011 esitetyjen kunnan (ns. kriisikuntakriteerit) talouden tunnuslukujen raja-arvojen perusteella kunnan talouden tilanne näyttää seuraavalta:

Raja-arvot:	Muurame		
1. kumulatiivinen alijäämä e/as.	2014 yli	1000	ei alijäämää
	2015 yli	1000	ei alijäämää
2. jos vuosikate on negatiivinen ilman hark.varaista rahoitusavustusta			+ 3.200.064
3. lainat/euroa/asukas, jos yli 50 % yli keskiarvon v. 2013: 2.793 €*1,5 = 4.190 €			2.425
4. kunnan tuloveroprosentti 2015, väh.0,5 %-yksikköä yli keskiarvon v. 2015 ka: 19,84			19,5
5. omavaraisuusaste % 2015, alle 50 %			46,1
6. suhteellinen velkaantuneisuus % 2014, yli 50 %			60,5

Kunnan omavaraisuusaste jatkaa heikkenemistään. Kuntataloudessa hyvän omavaraisuuden mittarina pidetään 70 %, joten omaisvaraisuusaste on heikko. Lainamäärä kasvaa edelleen, suhteellinen velkaantuneisuus on korkea. Kunnan talouden tunnusluvuista kaksi täyttää kriisikuntakriteerit.

4. Investoinnit

Kunnan investointien toteutuma oli yhteensä 10.606.000 euroa, kun muutetussa talousarviossa investointien määräksi oli arvioitu yhteensä 10.984.000 euroa. Investointien määrä kasvoi edellisestä vuodesta yli 3,7 milj. euroa.

Suurin investointi vuonna 2015 oli Kinkomaan koulun peruskorjaus, johon käytettiin vuonna 2015 4.077.000 euroa ja sen kokonaiskustannukseksi muodostui 4.557.653 euroa. Liikenneväyliin on investoitu 1.163.000 euroa. Tarkastuslautakunnan mielestä toimintakertomuksessa on esitetty hyvä ja selkeä selvitys investointien toteutuksesta.

Kunnan aikaisempien vuosien ja tulevien vuosien investointitarpeista johtuen keskimääräisten poistojen ja investointien poikkeamaprosentti oli 41,4, kun se edellisenä vuonna oli 36,8 (2013: 26,1). Kunnan investointien määrä on tarkastelujaksolla selvästi suurempi kuin poistojen määrä. Ero on edelleen suuri ja investointien ja poistojen suhdetta on syytä seurata. Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota pitkällä aikavälillä rahoituksen riittävyyteen investointeja suunniteltaessa.

4.1 Uimahallin peruskorjaus

Muuramen kunnan talousarviossa vuodelle 2014 oli uimahallin peruskorjauksen kokonaiskustannusarvio 3 150 000 euroa. Kunnanvaltuusto päätti 12.5.2014 muuttaa määrärahan 4 800 000 euroon, josta vuodelle 2014 2 300 000 euroa. Peruskorjaushanke toteutui siten, että yhteensä käytettiin 5 094 404 euroa, josta vuoden 2014 toteutunut kustannus oli 1 959 980 euroa ja vuoden 2015 toteutunut kustannus oli 3 134 422 euroa. Lopulliset kokonaiskustannukset ylittivät alkuperäisen talousarvion 1 944 404 euroa.

Muuramen kunnan tarkastuslautakunta päätti kokouksessaan 28.1.2016 antaa tilintarkastajille toimeksiannon koskien uimahallin peruskorjaushankkeen toteutumisprosessin tarkastamista.

Tilintarkastajat toimittivat tarkastuslautakunnalle 25.2.2016 päivätyn muistion, jossa esiteltiin tarkastuksen tulokset.

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota investointien suunnitteluun: suunnittelijan valintaan, suunnitteluvaiheen budjetointiin ja kustannusarviossa pysymiseen. Lisärahoituksen myöntäminen useaan kertaan jo käynnissä olevalle hankkeelle ei ole taloudellisesti eikä päätöksenteollisesti kestävää toimintaa. Tarkastuslautakunnan mielestä on myös syytä vakavasti pohtia, onko nykyisenkaltaiset suunnittelu- ja rakennustoimikunnat tarkoituksenmukaisia.

5. Henkilöstö

Kunnan henkilöstökertomukseen on koottu henkilöstöön liittyviä tietoja vuodelta 2015. Kertomus on monipuolinen ja se antaa tietoa henkilöstön määrästä ja rakenteesta, henkilöstön vaihtuvuudesta, palkkauksesta ja henkilöstökulurakenteesta, osaamisesta ja sen kehittämisestä, työsuojelutoiminnasta, terveydellisestä toimintakyvystä ja työhyvinvoinnista, henkilöstövoimavarojen seurannasta ja arvioinnista, sisäisestä viestinnästä ja yhteistoiminnasta.

Kunnan palveluksessa olevan henkilöstön määrä oli vuoden 2015 lopussa 431 henkilöä, kun se edellisellä vuonna oli 432 henkilöä. Vakituisten työntekijöiden määrä on vuoden aikana vähentynyt kahdella, määräaikaisten määrä on kasvanut yhdellä. Henkilöstökustannukset kasvoivat edellisestä vuodesta 0,8 %.

Rakenteelliset uudistukset ovat vaikuttaneet paljon kunnan palvelutuotantoon. Uudistuksissa on syytä pitää henkilöstö tiiviisti mukana yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä parantaa yhteistyökykyä sekä avoimuutta ja parhaimmillaan edesauttaa palveluiden laadun ja tehokkuuden parantamista.

Vuosina 2013, 2014 ja 2015 ei ole toteutettu työtyytyväisyyskyselyä. Työsuojelun toimintasuunnitelmassa on vuorotellen riskien- ja vaarojen arviointi sekä työtyytyväisyyskysely. Osana vaarojen- ja riskienarviointia vuonna 2015 on ollut osiona työtyytyväisyys. Tarkastuslautakunta pitää tätä riittämättömänä.

Tarkastuslautakunnan näkökulmasta säännöllinen kysely antaisi näkökulman kehittämisen painopistealueisiin ja kehittämistoimenpiteiden vaikutuksiin.

Sairauspoissaolojen määrä väheni edellisestä vuodesta. Vuonna 2015 poissaoloja oli 116 päivää vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tarkastuslautakunta on jo useana vuonna vaatinut korjaamaan laskentavirhettä sairauspoissaolotilastossa. Tarkastuslautakunta on turhautunut asian luvattoman hitaaseen etenemiseen. Tarkastuslautakunnan mielestä tässä yritetään selkeästi kaunistella tilastoja. Henkilöstökertomuksessa sairauspoissaolot olivat 9,23 päivää (laskettu henkilömäärällä 752), kun tunnusluvun pitäisi olla 16,10 päivää (laskettu todellisella henkilömäärällä 431).

Karkeasti kunnan henkilöstöstä melkein 40 % saavuttaa eläkeiän seuraavan 10 vuoden aikana. Tulevaisuudessa ammattitaitoisen henkilöstön rekrytoiminen eläkkeelle jäävien tilalle tulee korostumaan ja tämä tulee ottaa huomioon kunnan henkilöstöpolitiikassa.

6. Konsernille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Konsernin lainakanta sisältää kunnan lainojen lisäksi tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien lainat omistusosuuden mukaan. Konsernin lainakanta kasvoi edellisestä vuodesta ja oli vuoden lopussa 51,0 milj. euroa. Konsernilainat olivat asukasta kohti 5.202 euroa. Edellisenä vuonna vastaava luku oli 5.246 euroa. Koko maan keskiarvo 31.12.2014 oli 5.768 euroa. Konsernin omavaraisuusaste oli vain 26,9 %.

Konsernin lainamäärä on kasvanut ja sen myötä velkaantumisaste on edelleen korkea. Tytäryhteisöjen omistajaohjauksen ja konsernivalvonnan yhteydessä on tärkeää seurata kuntakonsernin talouden ja velkaantumisen kehitystä, jotta tytäryhteisöjen toimintaedellytykset on mahdollista turvata pitkällä aikavälillä.

Tarkastuslautakunta moittii, että kunnan tytäryhtiöille asetettujen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista ei ole esitetty isoimpien tytäryhtiöiden osalta kuntalain konsernisäännösten mukaisesti. Lisäksi lautakunta paheksuu epäsuhtaa talousarvion ja tilinpäätöksessä esitettyjen konsernitietojen välillä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan talousarvioasiakirjassa esitettyjen tavoitteiden toteutuminen tulee perustella tilinpäätösasiakirjassa, tavoitteita tarkasteluvuoden aikana muuttamatta.

Tarkastuslautakunta ei ole pystynyt kattavasti arvioimaan asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Lisäksi tarkastuslautakunnan mielestä vuodesta toiseen samoina toistuvat tavoitteet eivät edusta hyvää toimintasuunnittelua ja konsernijohtamista.

Taulukko konsernitavoitteiden toteutumisesta

Tavoitteet vuoden 2015 talousarviokirjasta	Toteu- tunut	Ei to- teutu- nut	Ei voi- da ar- vioida	Huomiot
Muuramen Vuokra- asunnot Oy (1-3 toimin- nallisia, 4-5 taloudellisia)				
1. hyvä talous ja kilpai- lukykyiset vuokrat			x	Ei tilinpäätöksessä.
2. kiinteistöjen hyvä kunto			x	Ei tilinpäätöksessä.
3. käyttöaste >93 %			x	Ei tilinpäätöksessä.
4. vuokrasaata- vat/liikevaihto (>1,5 %)			x	Ei tilinpäätöksessä.
5. vuosittaiset sumu- poistot toteutetaan enimmillään EVL mukaisesti			x	Ei tilinpäätöksessä.
Muuramen Lämpö Oy (1-7 toiminnallisia, 8-10 talou- dellisia)				
1. vakaa ja kilpailuky- kyinen kaukolämmön hinnoittelu			x	Tilinpäätöksessä on eri tavoitteet.
2. asiakastyytyväisyys (>4, asteikolla 1 – 5)			x	Tilinpäätöksessä on eri tavoitteet.
3. korkea toimitilojen käyttöaste (>85 %)			x	Tilinpäätöksessä on eri tavoitteet.
4. kilpailukykyinen toi- mitilojen vuokrataso			x	Tilinpäätöksessä on eri tavoitteet.
5. kiinteistönhoitopalve- luiden tuottaminen laadukkaasti ja kilpai- lukykyiseen hintaan			x	Tilinpäätöksessä on eri tavoitteet.
6. tulevaisuuden läm- möntuotannon arvi- ointi			x	Tilinpäätöksessä on eri tavoitteet.
7. lämmön tuottaminen turpeella tai muilla kotimaisilla polttoai- neilla öljyn sijaan			x	Tilinpäätöksessä on eri tavoitteet.
8. muutama keskeinen taloudellinen tavoite, esim. hyvä kannatta-			x	Tilinpäätöksessä on eri tavoitteet.

vuos pitkällä aikavälillä (+50.000 €/v.)				
9. omavaraisuusaste (60 %)			x	Tilinpäätöksessä on eri tavoitteet.
10. tuottotavoite (7 %)			x	Tilinpäätöksessä on eri tavoitteet.
Kiinteistö Oy Muuramen Kettula (1-3 toiminnallisia, 4-7 taloudellisia)				
1. korkea asuntojen käyttöaste (>90 %)			x	Ei tilinpäätöksessä.
2. vakaa ja kilpailukykyinen hinnoittelu seudulla (alle Muuramen kunnan vuokra-asuntojen keskihinnan)			x	Ei tilinpäätöksessä.
3. asiakastytyväisyys (>4, asteikolla 1 -5)			x	Ei tilinpäätöksessä.
4. kannattavuus pitkällä aikavälillä (+ tulos)			x	Ei tilinpäätöksessä.
5. vuokralla katetaan kaikki kulut		x		
6. omavaraisuusaste (xx %)	x			xx
7. tuottotavoite (7 %)			x	Ei tilinpäätöksessä.
Kiinteistö Oy Muuramen Elämänkaari (1-3 toiminnallisia, 4-7 taloudellisia)				
1. korkea asuntojen käyttöaste (>90 %)			x	Ei tilinpäätöksessä.
2. vakaa ja kilpailukykyinen hinnoittelu seudulla (alle Muuramen kunnan vuokra-asuntojen keskihinnan)			x	Ei tilinpäätöksessä.
3. asiakastytyväisyys (>4, asteikolla 1 -5)			x	Ei tilinpäätöksessä.
4. kannattavuus pitkällä aikavälillä (+ tulos)			x	Ei tilinpäätöksessä.
5. vuokralla katetaan kaikki kulut	x			
6. omavaraisuusaste (xx %)	x			xx
7. tuottotavoite (7 %)			x	Ei tilinpäätöksessä.

Kiinteistö Oy Hakamurame (1-3 toiminnallisia, 4-5 taloudellisia)				
1. hyvä talous ja kilpailukykyiset vuokrat			x	Ei tilinpäätöksessä.
2. kiinteistöjen hyvä kunto			x	Ei tilinpäätöksessä.
3. käyttöaste >99 %			x	Ei tilinpäätöksessä.
4. vuokrasaatavat/liikevaihto (<1 %)			x	Ei tilinpäätöksessä.
5. vuosittaiset sumu- poistot toteutetaan enimmillään EVL mukaisesti			x	Ei tilinpäätöksessä.

7. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

7.1. Kunnanhallitus

Kunnanvaltuusto on talousarviossa asettanut eri tehtäväalueille toiminnan ja talouden tavoitteita. Toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet kutakuinkin suunnitelman mukaan.

Toiminnalliset tavoitteet ovat osin pysyneet samankaltaisina vuodesta toiseen. Tavoitteiden konkreettisuutta ja mitattavuutta sekä raportoinnin selkeyttä tulee edelleen parantaa. Niiden tulee olla toimintaa ja taloutta ohjaavia. Tavoitteissa on syytä selkeästi erottaa valtuustoon nähden sitovat tavoitteet muista toiminnan tavoitteista.

Tarkastuslautakunnan mielestä päätöksenteko on ollut asian- ja tarkoituksenmukaista sekä joustavaa. Päätöksenteosta on tehty kaksi valitusta, joista toinen on kohdistunut teknisten palveluiden lautakuntaan ja toinen kunnanvaltuustoon. Kumpikaan valituksista ei johtanut jatkotoimenpiteisiin.

Arviointityönsä tueksi tarkastuslautakunta on saanut käyttöönsä kehittämistyöryhmän muistiot. Tarkastuslautakunta pitää kehittämistyöryhmän roolia keskeisenä asioiden etukäteisvalmistelussa.

7.2. Lapsi- ja perhepalveluiden lautakunta

Lautakunnan toimintakulut alittuivat 987.326 euroa. Toimintatuotot toteutuivat 160.067 euroa arvioitua suurempina. Toimintakate oli 1.147.393 euroa arvioitua parempi. Hyvä tulos selittyy budjetin väljyydestä; perusopetus alitti arvioitua menonsa 372.166 eurolla ja lapsien ja perheiden palveluissa alitusta syntyi 390.520 eurolla.

Kinkkomaan koulun laajennus valmistui vuoden lopussa. Vuoropäiväkoti Aurinkolahti siirtyi uusiin tiloihin Manttaalintielle heinäkuussa. Niittyahon ryhmäperhepäiväkoti ja ensiöopetusryhmä yhdistettiin päiväkodiksi Niittyahon koululle elokuussa. Nisulanmäen koulun piha-alueen kehittäminen harrastustoimintaa tukevaksi on ollut oppilaiden hyvinvoinnin kannalta tärkeää.

Perusopetuksen opiskelijamäärä oli 1.328 oppilasta ollen 12 vähemmän kuin talousarviossa oli arvioitu. Perusopetuksessa olevien lasten määrä ei ole merkittävästi muuttunut (2014: 1.303 oppilasta).

Toisen asteen koulutuksen osalta esitetään edelleen merkittävästi vähemmän mittari-, tunnusluku- ja seurantatietoja kuin vuonna 2014, mitä ei voi pitää hyvänä. Vastaavasti vaikuttavuus- ja tuottavuustavoitteita on runsaasti. Tarkastuslautakunnan mielestä tulevaisuudessa on syytä kriittisesti tarkastella niiden tarpeellisuutta.

Taiteen perusopetuksen oppilasmäärät olivat sekä kuvataidekoulun että musiikkileikkikoulun osalta lähes tavoitteiden kaltaiset.

7.3. Asukaspalveluiden lautakunta

Toimintamenojen määräksi vuodelle 2015 arvioitiin muutosten jälkeen 23.608.765 euroa ja ne toteutuivat 24.008.731 euron suuruisina eli ylittyivät lähes 400.000 eurolla. Toimintatulojen ylittyessä arvioidusta (40.884 eurolla) toimintakate toteutui 359.082 euroa arvioitua heikompana.

Palvelualueen vastuualueiden talous toteutui vaihtelevasti, pääosin pysyttiin budjetin raameissa. Suurimmat ylitykset olivat vammaispalvelujen toimintalualueella, jossa toimintakate ylittyi 238.800 €. Pääasiallisena syynä oli budjettoimaton alaikäisen henkilön kuntoutusjakso Vaalijalan kuntoutuskeskuksessa sekä henkilökohtaisen avun menojen ylittyminen. Lisäksi erikoissairaanhoidon ylitys oli 860.388 €. Toisaalta perusterveydenhuollon kulut alittuivat 241.841 € ja vapaa-aikapalveluiden alitus oli 267.320 €.

Valtakunnalliset sosiaali- ja terveystalouden uudistusten valmistelu ja lainsäädännön muutokset ovat kuormittaneet palvelualueen toimintaa ja aiheuttaneet epävarmuutta henkilöstössä. Valtakunnallisten ratkaisujen viipyessä Muuramen kunta jatkoi omalta osaltaan ratkaisun etsimistä. Selvitystyön perusteella vuonna 2015 perustettiin Muuramen kunnan 100 % omistama sosi-

aali- ja terveydenhuollon osakeyhtiö Muuramen hyvinvointi Oy. Muuramen kunnanhallitus hyväksyi helmikuussa 2015 sopimusluonnoksen sosiaali- ja terveyspalvelujen tuotannon ulkoistamisesta em. yhtiölle.

Peruskorjattu uimahalli-liikuntasali avattiin yleisölle 26.10.2016 ja asiakkaat ovat ottaneet sen uudistetut tilat aktiivisesti käyttöön.

7.3.1 Perusterveydenhuolto

Perusterveydenhuollon toimintamenojen suuruudeksi vuonna 2015 arvioitiin 5.719.020 euroa, toteutuman ollessa 5.477.179 euroa eli arvioidut kustannukset alitettiin 241.841 eurolla.

Muuramen Hyvinvointi Oy aloittaa toimintansa vuoden 2017 alusta lähtien.

7.3.2 Erikoissairaanhoidon

Erikoissairaanhoidon toimintamenojen suuruudeksi vuonna 2015 arvioitiin 8.456.140 euroa, toteutuman ollessa 9.316.528 euroa eli arvioidut kustannukset ylitettiin hurjasti 10,2 %:lla eli 860.388 eurolla.

Tarkastuslautakunta korostaa jälleen kerran realistisuutta sopimusohjausneuvotteluissa sairaanhoitopiirin kanssa. Tarkastuslautakunta pohtii, ovatko sairaanhoitopiirin palvelut kustannustehokkaita.

7.4. Teknisten palveluiden lautakunta

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet paremmin kuin suunnitelmien mukaisesti. Käyttötalousmenot olivat noin 7,9 milj. euroa (95 % Ta-tot %), käyttötaloustulot 10,5 milj. euroa (106 % TA-tot %). Toimintakate oli 965.000 euroa arvioitua parempi.

Teknisten palvelujen vastuualue on inventoinut ja kartoittanut kunnan kiinteistöomaisuuden. Palkki-selvitys antaa mahdollisuuden kiinteistöstrategian laadintaan. Tarkastuslautakunnan mielestä tämä on erittäin tärkeää kiinteistöomaisuuden tehokkaampaan ja taloudellisempaan käyttöön.

Tarkastuslautakunta kiittää teknisten palveluiden vastuualuetta asiakastytyväisyyskyselyn toteuttamisesta rakennusvalvonnan osalta ja kannustaa kyselyn toteuttamiseen koko vastuualueella.

Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleen huomiota teknisten palvelujen lautakunnan tavoitteiden ja niiden toteutumisen esittämistapaan ja viittaa viime vuoden arviointikertomuksessa esitettyyn näkemykseen. Tavoitteisiin toivotaan selkeyttämistä ja konkreettisuutta sekä todenmukaista tavoitteen toteutumisen kuvaamista.

Esim. rakennusvalvonnalle on jälleen asetettu vaikuttavuustavoitteeksi ”Palvelukyky, tehokkuus ja osaaminen”, jota mitataan hakemusten käsittelyajoilla. Tekniselle lautakunnalle on asetettu tavoitteeksi kuusi viikkoa ja rakennustarkastajalle neljä viikkoa. Tältä osin toteutmana esitetään ”Hyvät ohjeet, asiapereiden ennakkokäsittely”. Toteutuma ei edelleenkään vastaa tavoitetta.

7.4.1 Yhdyskuntasuunnittelu

Toimintamenojen määräksi vuodelle 2015 arvioitiin muutosten jälkeen 573.320 euroa ja ne toteutuivat 454.622 euron suuruisina eli alittuivat lähes 119.000 eurolla. Toimintatulojen jäädessä arvioidusta (12.611 eurolla) toimintakate toteutui 106.056 arvioitua parempana.

Isot hankkeet kuten kauppakeskus, uimahalli ja Kinkomaan koulu ovat olleet merkittävässä roolissa teknisten palveluiden vastuualueilla. Yhdyskuntasuunnittelun kannalta merkittävien investointien toteuttamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä keskustan kehittämissuunnitelman toteuttamista. On tärkeätä pitää valtuusto ajan tasalla suunnitelmien toteuttamisessa.

7.4.2 Rakennusvalvonta

Toimintamenojen määräksi vuodelle 2015 arvioitiin 167.720 euroa ja ne toteutuivat 152.720 euron suuruisina eli alittuivat n. 15.000 eurolla. Toimintatulojen ylittyessä arvioidun (66.063 eurolla), toimintakate toteutui yli 81.000 euroa arvioitua parempana.

Lupia myönnettiin selkeästi enemmän kuin oli arvioitu (TA 2015: 220; TP 2015: 283).

7.4.3 Ympäristöhuolto

Toimintamenojen määräksi vuodelle 2015 arvioitiin 211.100 euroa ja ne toteutuivat 181.151 euron suuruisina eli alittuivat lähes 30.000 eurolla. Toimintatulojen ylittäessä arvioidun 3.075 eurolla, toimintakate toteutui 33.024 arvioitua parempana.

Tarkastuslautakunta kummeksuu sitovien tavoitteiden mittarien toteutumisen esittämistä. Tarkastuslautakunnalla on ollut vaikeuksia arvioida tavoitteiden toteutumista.

7.4.4 Liikuntapaikat

Toimintamenojen määräksi vuodelle 2015 arvioitiin 229.600 euroa ja ne toteutuivat 176.900 euron suuruisina eli alittuivat 52.700 eurolla. Toimintatulojen

jäädessä arvioidusta (388 eurolla) toimintakate toteutui 52.312 arvioitua parempana.

7.4.5 Matkailukohteet

Ei taloudellisia eikä toiminnallisia tietoja.

7.4.6 Liikenneväylät ja yleiset kohteet

Toimintamenojen määräksi vuodelle 2015 arvioitiin 815.100 euroa ja ne toteutuivat 775.353 euron suuruisina eli alittuivat lähes 40.000 eurolla. Toimintatulojen ja valmistuksen omaan käyttöön toteutuessa arvioitua parempina (yhteensä 18.923 eurolla) toimintakate toteutui 58.670 arvioitua parempana.

Vaikuttavuustavoitteen toteutumaa ei ole esitetty. Tuottavuustavoitteena on kohtuullinen katujen kunnossapito ja mittarina asfaltoimattomien katujen määrä. Toteumaksi on esitetty, että pääosa tehdään ostopalveluna. Tarkastuslautakunta ei ymmärrä logiikkaa asetetun mittarin ja esitetyn toteuman välillä.

Uusien ja vanhojen asuinalueiden tasapuolinen kehittäminen on kuntalaisten hyvinvoinnin näkökulmasta tärkeätä.

7.4.7 Palo- ja pelastustoimi

Toimintamenojen määräksi vuodelle 2015 arvioitiin 766.140 euroa ja ne toteutuivat 773.972 euron suuruisina eli ylittivät 7.832 eurolla.

Budjetoinnin osalta uuden paloaseman rakentamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

7.4.8 Kiinteistötoimi

Toimintamenojen määräksi vuodelle 2015 arvioitiin 2.771.040 euroa ja ne toteutuivat 2.609.310 euron suuruisina eli alittuivat 161.729 eurolla. Toimintatulojen ja valmistuksen omaan käyttöön toteutuessa arvioitua huonompina (yhteensä 57.077 eurolla) toimintakate toteutui 104.652 arvioitua parempana.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä kiinteistöjen hoidon, kunnossapidon ja siivouksen asianmukaisuutta, millä voidaan ehkäistä esim. kiinteistöjen sisäilmaongelmia.

7.4.9 Sisäiset palvelut

Sisäisten palveluiden tilikauden alijäämäksi oli arvioitu 227.750 euroa, kun toteutuma oli 137.888 euroa alijäämäinen eli ylitystä oli 89.862 euroa.

Tehtäväkohtaiset tavoitteet ovat toteutuneet suunnitelmien mukaisesti.

7.4.10 Jätehuolto

Jätehuollon tilikauden ylijäämäksi oli arvioitu 150.900 euroa, kun toteutuma oli 123.052 euroa ylijäämäinen eli budjetista jäätiin 27.848 euroa.

Jätehuollon osalta tarkastuslautakunta tutustui Mustankorkea Oy:n toimintaan. Vapo Oy myi omistuksensa yhtiöstä osakaskunnille ja yhtiöjärjestelyjen seurauksena tuli Muuramen kunnan osuudeksi 5,8 %. Yhtiön taloudellinen ja toiminnallinen kehittäminen on keskeisessä roolissa koko Jyväskylän seudun jätehuollon toteuttamisen kannalta.

7.4.11 Muu toiminta

Muun toiminnan tilikauden ylijäämäksi oli arvioitu 1.113.200 euroa, kun toteutuma oli 1.523.178 euroa ylijäämäinen eli ylitystä oli 409.978 euroa.

8. Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Kuntalain (325/2012) 13 §:n mukaan valtuuston tulee päättää mm. kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Lisäksi hallintosääntöön tulee ottaa tarpeelliset määräykset lähinnä asiaa koskevasta toimivallasta ja tehtävien jaosta.

Muuramen kunnan päivitetty hallintosääntö on hyväksytty 19.10.2015 ja se on ollut voimassa 1.12.2015 alkaen. Hallintosääntöön on kirjattu kunnanhallituksen erityiseen ratkaisuvalltaan, että kunnanhallitus valmistelee valtuustolle kuntalain 13 §:n mukaisesti valtuuston päätettäväksi tulevat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan periaatteet sekä vastaa niiden toimeenpanosta.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kunnanvaltuuston tulisi päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista kuntalain edellyttämässä laajuudessa. Asian valmistelu tulisi käynnistää mahdollisimman pian.

9. Yhteenveto

Kunnan tilinpäätös toteutui alijäämäisenä ja budjetoitua heikommin. Tulokseen vaikuttivat keskeisesti erikoissairaanhoidon kustannusten ylitys, Kiinteistö Oy Kylänkartanon konkurssista aiheutuva takaustappio sekä poistolaskelmassa huomioitu Kylänlahden päiväkodin poistuminen palvelukäytöstä. Nämä vaikuttivat n. 1,7 miljoonaa euroa tulosta heikentävästi.

Kunnallisverojen tuotto alitti edelleen reilusti talousarviossa asetetun tavoitteen. Kunnan lainamäärä on jatkanut edelleen kasvuaan. Omavaraisuusasteen vahvistaminen ja suhteellisen velkaantuneisuuden vähentäminen ovat keskeisessä roolissa lähivuosien taloussuunnittelussa.

Valtionosuuksien väheneminen yhdistettynä kuntatalouden reunaehtojen kiristymiseen tuovat haasteen myös Muuramen kunnalle. Tämä on syytä ottaa huomioon toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden asettamisessa. Kestävä talous ja hallittu kasvu ovat edelleen kunnan itsenäisyyden elinehto.

Kuntastrategian uudistaminen on jatkunut yhteistyössä virkamiesjohdon ja valtuustoryhmien kesken. Sen tulee olla selkeästi toimintaa ja taloutta ohjaava asiakirja. Lautakunta muistuttaa jälleen, että sen osana laaditaan toiminnan ja talouden pitkän tähtäimen strategia, jossa arvioidaan kunnan rahoituksen riittävyyttä sekä käyttömenojen että investointien näkökulmasta.

Valtuuston asettamia taloudellisia ja toiminnallisia tavoitteita on runsaasti. Huolimatta edellisvuoden arviointikertomuksessa esitetystä kritiikistä suurin osa toiminnallisista tavoitteista on jälleen ympärilyöreästi kuvailuja. Usein toteutuman kuvaus ei vastaa mittareita. Lisäksi lautakunta paheksuu räikeää epäsuhtaa talousarvion ja tilinpäätöksessä esitettyjen konsernitietojen välillä.

Tarkastuslautakunta on turhautunut työnsä vaikuttavuuteen. Lautakunta on vuodesta toiseen joutunut nostamaan esiin samoja huomioita ilman mainittavia vaikutuksia.

Moniin muihin kuntiin verrattuna Muuramen kunta on pystynyt huolehtimaan kuntalaisten palveluista hyvin ja kustannustehokkaasti. Taloudellisessa vertailussa Suomen kuntakenttään Muuramen asema on kohtuullisen hyvä, huolimatta vähäisistä valtionosuuksista.

10. Kokonaistalouden arviointi

Kokonaistalouden arviointi on perustunut kuntatalouden keskeisten taloudellisuusmittareiden analyysiin vertailuun valittujen kuntien kesken.

Vertailuun valittiin kuntia, jotka olivat tarkoituksenmukaisimpia monesta eri lähtökohdasta tarkasteltuna. Vertailuun valitut kunnat olivat Laukaa, Kontiolahti, Pirkkala ja Hattula.

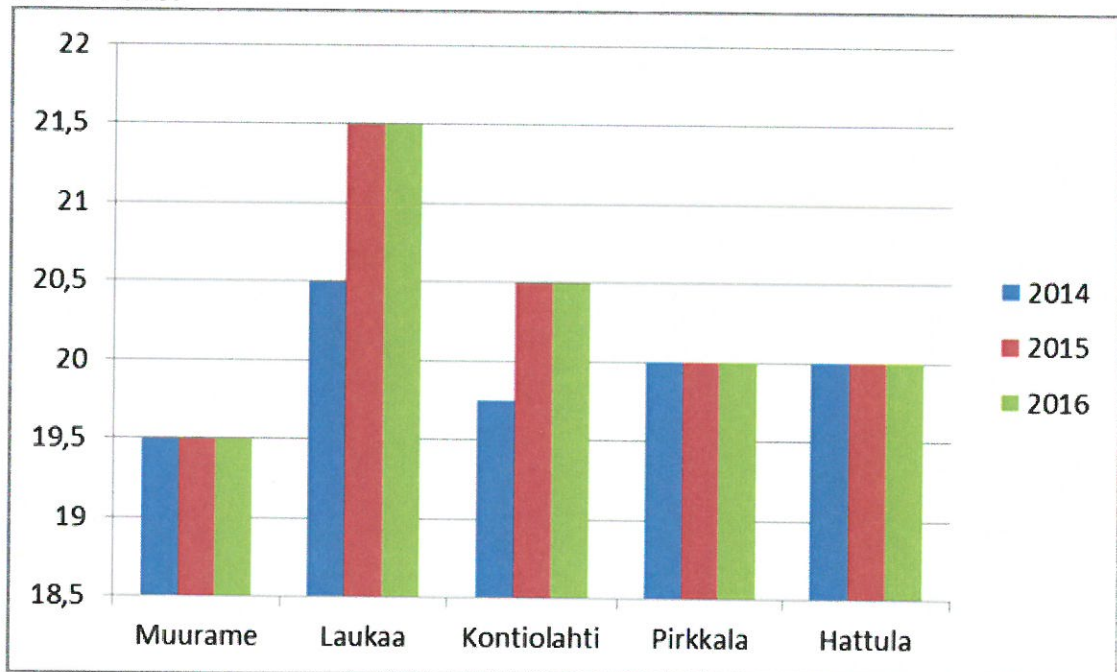
Arviointikertomuksessa tuodaan esiin joitakin keskeisiä tuloslaskelman, taaseen ja rahoituslaskelman tunnuslukuja.

Tunnuslukujen tulkinnassa on käytetty lähteenä julkaisua ”Kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätösmalli, Suomen Kuntaliitto 2001”

VEROPROSENTIT 2014–2016 MUURAMESSA JA VERTAILUKUNNISSA

Ennen varsinaisten tunnuslukujen esittämistä todetaan Muuramen ja vertailukuntien tuloveroprosenttien kehitys kolmelta vuodelta (2014–2016).

Kaavio 1. Tuloveroprosentit Muuramessa ja vertailukunnissa vuosina 2014–2016.

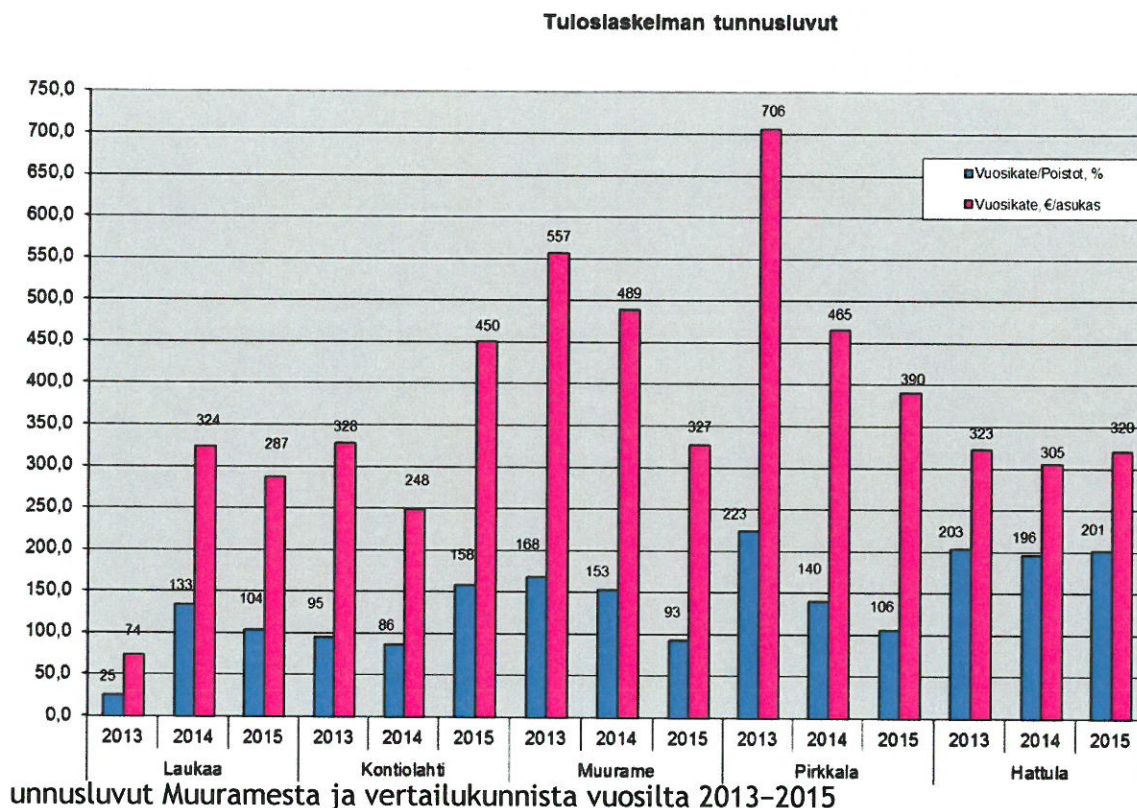
Kaaviosta voidaan havaita, että Muuramen tuloveroprosentti on alhaisin (19,5) ja pysynyt kaikkina tarkastelu vuosina samana. Pirkkalan ja Hattulan tuloveroprosentti on 20,0, Laukaan 21,50 ja Kontiolahden 20,5. Tuloveroprosentti pysyi kaikissa kunnissa samana vuonna 2016 edelliseen vuoteen verrattuna.

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUKUJA:

Kaavio 2. Vuosikate/poistot, % ja vuosikate €/asukas.

T

Vuosikate prosenttia poistoista

$$= 100 * \text{vuosikate/poistot}$$

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien käyttöomaisuuden poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä.

Kunnan tulorahoituksen oletetaan olevan riittävä, mikäli tunnusluvun arvo on 100 %. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, mikäli poistot vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoa valtionosuudet, liittymismaksut ja muut rahoitusosuudet.

Mikäli vuosikate on alijäämäinen, on kunnan tulorahoitus heikko.

Vuosikate parani Muuramen kunnassa vuodesta 2012 (2,3 milj. euroa) vuoteen 2013 (5,3 milj. euroa), mutta sen jälkeen vuosikate on mennyt alaspäin: 2014: 4,7 milj. euroa ja 2015: 3,2 milj. euroa.

Käyttöomaisuuspoistot olivat vuonna 2012 2,5 milj. euroa, josta ne kasvoivat vuodelle 2013 3,2 milj. euroon. Vuonna 2014 poistot olivat 3,1 milj. euroa ja vuonna 2015 3,4 milj. euroa.

Tunnusluku koskien vuosikatteen ja poistojen suhdetta heikkeni vuonna 2015 (93,3 %) selvästi Muuramen kunnassa verrattuna aiempiin vuosiin: (2014: 152,8 %; 2013: 167,7 %; 2012: 91,5 %).

Vertailukunnista Hattulassa tunnusluku oli paras eli 201,0 % (2014: 196,0 %) ja Laukaalla heikoin eli 103,7 % (2014: 133,3 %). Laukaan tunnusluku on siis kuitenkin parempi kuin Muuramessa.

Vuosikate euroa/asukas

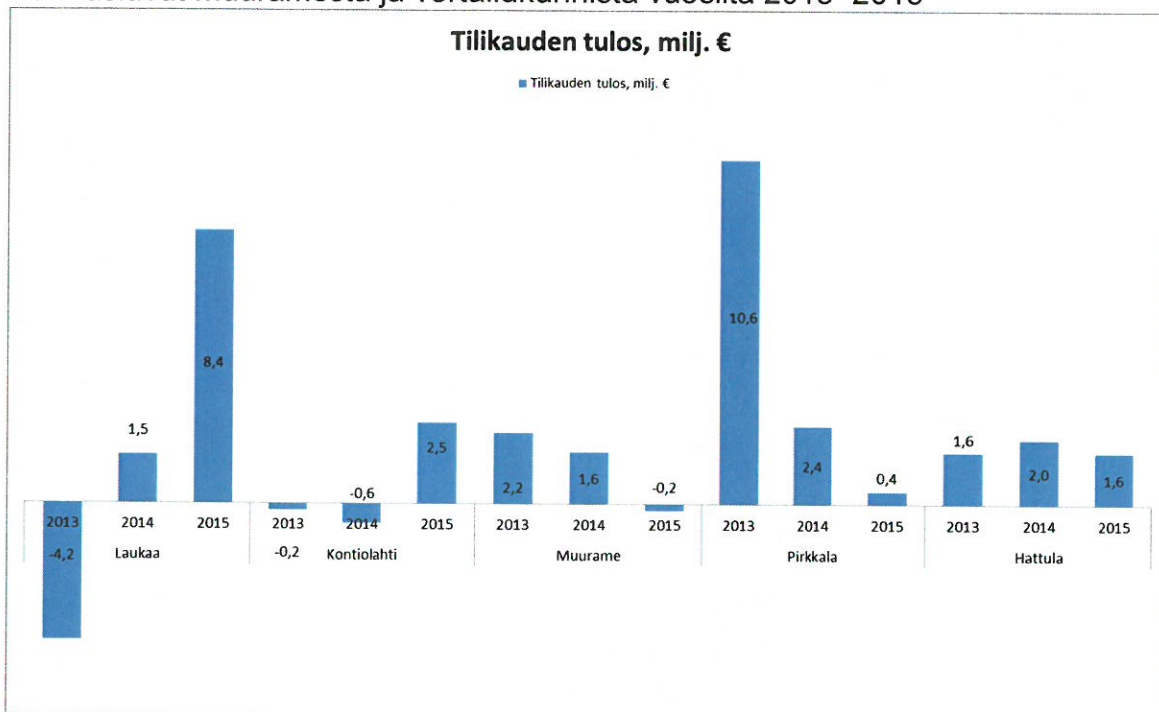
Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyuden arvioinnissa. Kuntakohtainen tavoitearvo tunnusluvulle saadaan jakamalla edellä mainittu keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä. Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa. Kunnan koko, taajama-aste, tekniset verkostot ja toimintojen organisointi ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat vuosikatetavoitteen määrittämiseen kunnassa.

Asukaskohtainen vuosikate oli Muuramessa 327 €/asukas. Tämäkin tunnusluku jatkaa laskusuhdanteessa, oltuaan vuonna 2014 489 euroa asukasta kohden (2013: 557 €/asukas).

Kontiolahdella tunnusluku oli vertailukunnista paras vuonna 2015 eli 450 euroa, missä on huima parannus vuoteen 2014 verrattuna 202 euroa asukasta kohden. Heikoin tunnusluku oli Laukaalla, jossa se oli 287 euroa asukasta kohden (2014: 324 €/asukas).

Kaavio 3. Tilikauden tulos, milj. €. Tunnusluvut Muuramesta ja vertailukunnista vuosilta 2013–2015

Tilikauden tulos

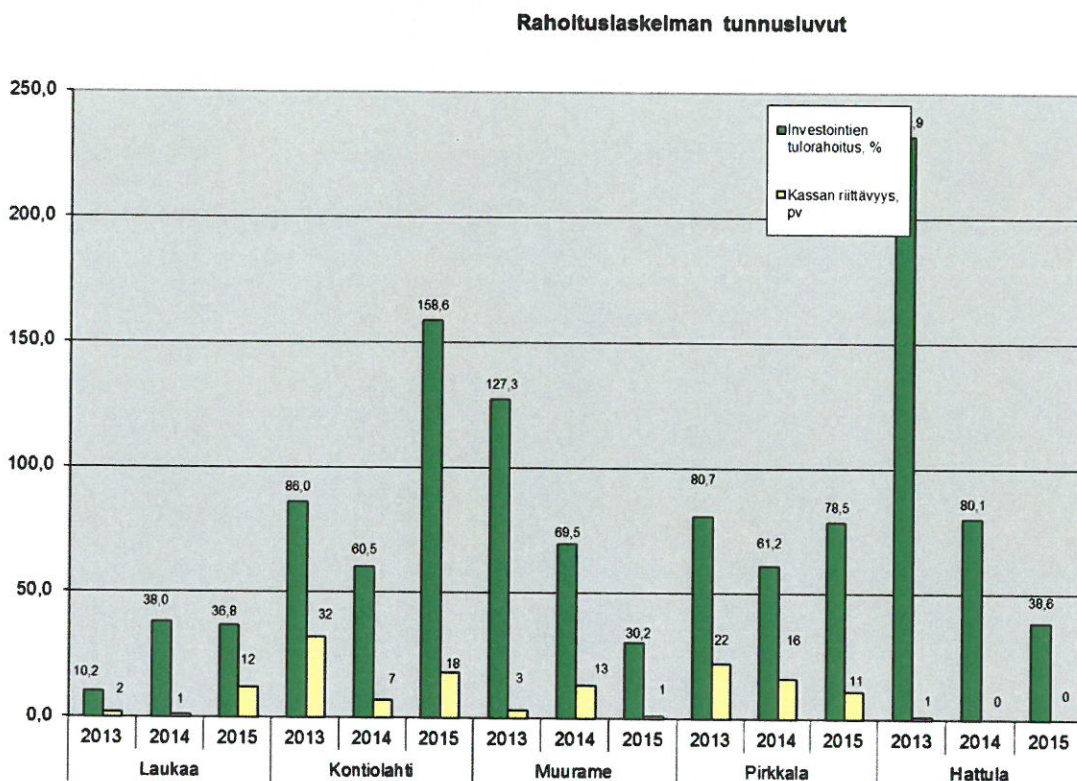
Tilikauden tulos heikkeni Muuramen kunnassa vuonna 2015 edellisiin vuosiin verrattuna, ollen -0,2 milj. euroa (2014: 1,6 milj. euroa ja 2013: 2,2 milj. euroa).

Vertailukunnista selkeästi parhaan tilikauden tuloksen teki Laukaa eli 8,4 milj. euroa (2014: 1,5 milj. euroa). Muutkin vertailukunnan tekivät plus-merkkisen tilikauden tuloksen (Kontiolahti 2,5 milj. euroa, Pirkkalassa 0,4 milj. euroa ja Hattula 1,6 milj. euroa).

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUKUJA:

Kaavio 4. Investointien tulo-rahoitus, % ja kassan riittävyys, pv.
Tunnusluvut Muuramesta ja vertailukunnista vuosilta 2013–2015

Investointien tulo-rahoitus, %

= $100 * \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintameno}$

Investointien tulo-rahoitus -tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulo-rahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosentiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli käyttöomaisuuden myynnillä, lainalla tai kassavarojen määrää vähentämällä.

Investointien omahankintamenoilla tarkoitetaan rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

”Investointien tulo-rahoitus, %” -tunnusluku oli vertailukunnista selkeästi paras Kontiolahdella eli 158,6 % (2014: 60,5 %). Muuramessa tunnusluku jatkaa ”syöksyään” ja oli vertailukunnista heikoin vuonna 2015 (2015: 30,2 %; 2014: 69,5 %; 2013: 127,3 %).

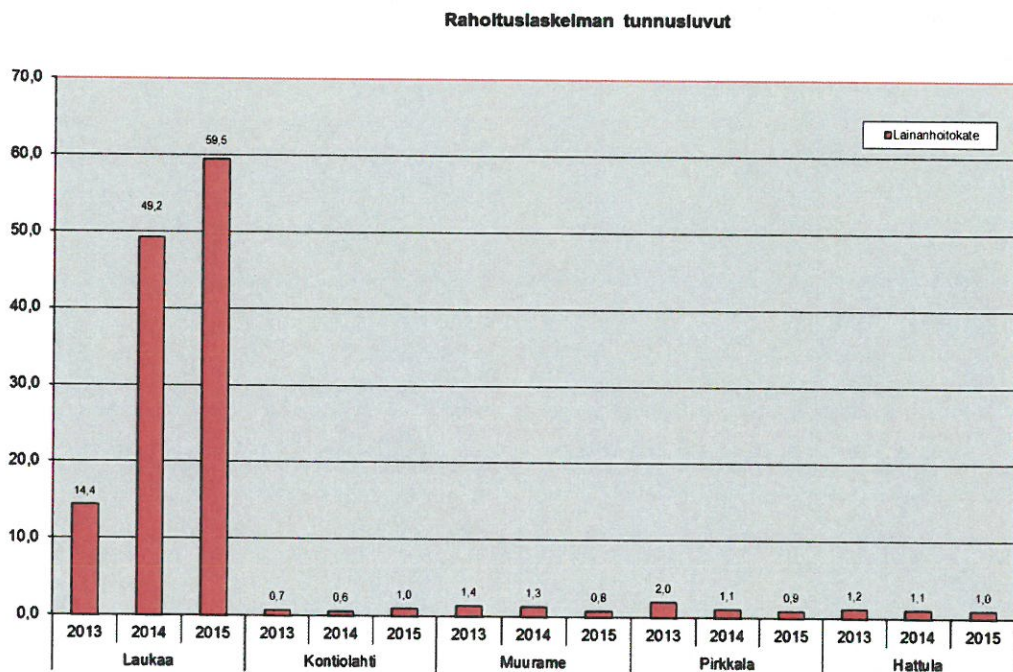
Kassan riittävyys (pv)

= 365 pv * kassavarat 31.12. / kassasta maksut tilikaudella

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, että monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan kassavaroilla. Tässä yhteydessä toteutetun esitystavan informaatioarvoon tulee suhtautua varauksella, koska tunnusluku ilmaisee yhden yksittäisen hetken (31.12.) tilanteen. Informaatioarvoa voitaisiin parantaa esim. esittämällä tunnuslukua kuukausittaisena lukusarjana.

Kaavio 5. Lainanhoitokate.

Tunnusluvut Muuramesta ja vertailukunnista vuosilta 2013–2015

Lainanhoitokate

= (vuosikate + korkokulut) / (korkokulut + lainanlyhennykset)

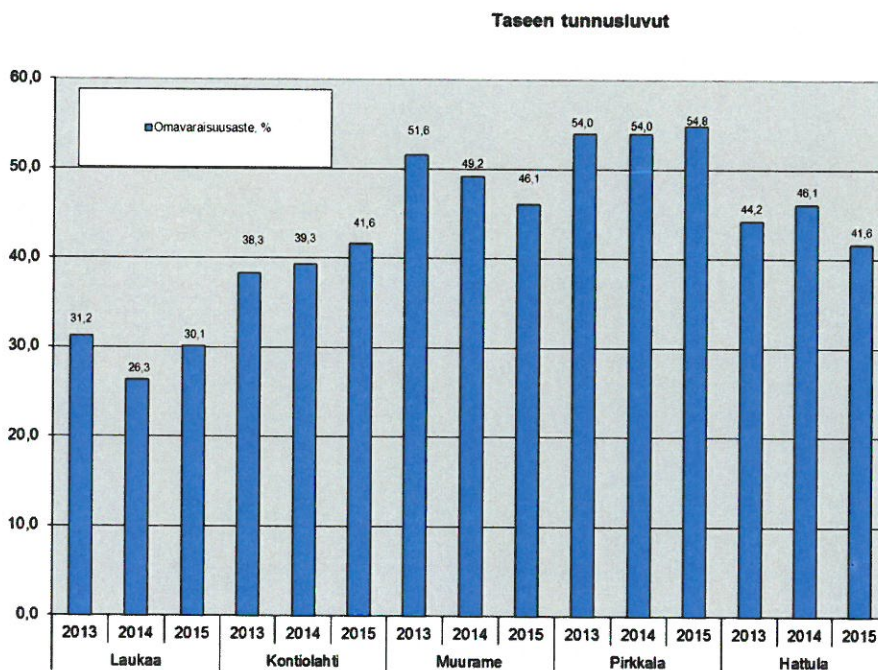
Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja.

Tunnusluku on vertailukunnissa pääsääntöisesti 1 tai vähän alle 1, poikkeuksena Laukaa. Laukaalla tunnusluku nousi vuoden 2014 49,2:sta 59,5 een. Muiden vertailukuntien paras (Laukaa pois lukien) tunnusluku on Kontiolahdella ja Hattulassa (1,0). Muuramessa tunnusluku oli vuonna 2015 0,8 (2014: 1,3; 2013 1,4), mikä oli vertailukunnista heikoin.

TASEEN TUNNUSLUKUJA:

Kaavio 6. Omavaraisuusaste. Tunnusluvut Muuramesta ja vertailukunnista vuosilta 2013–2015

Omavaraisuusaste, %

= $100 \cdot (\text{oma pääoma} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{koko pääoma} - \text{saadut ennakot})$

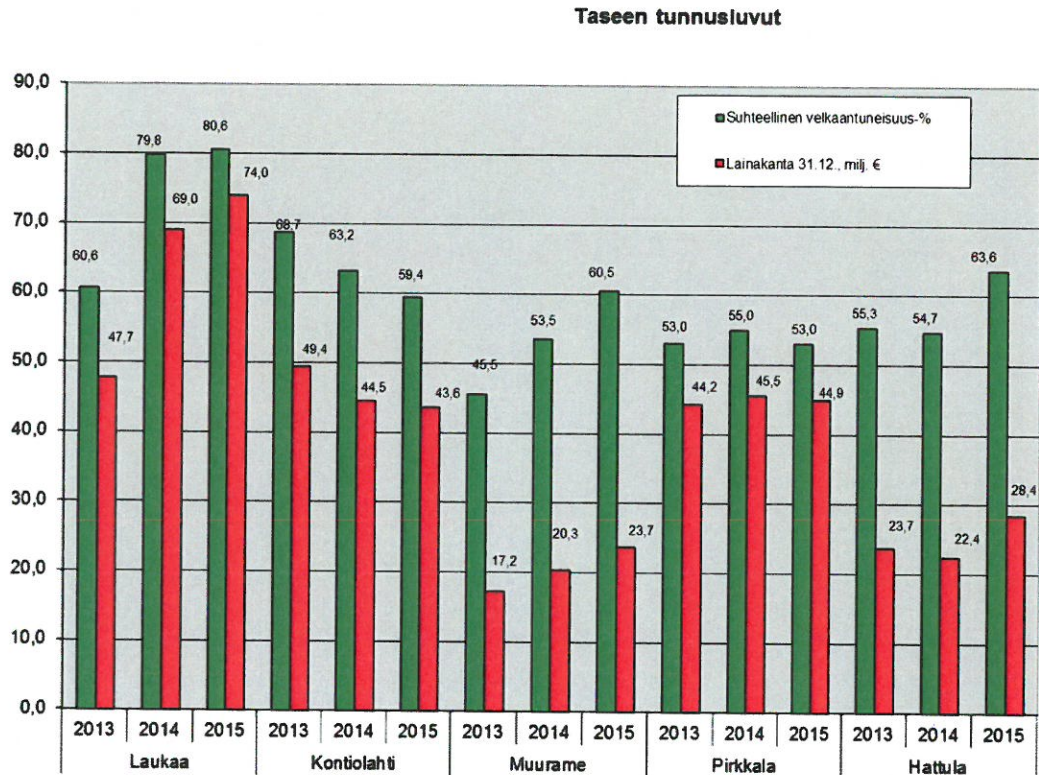
Omavaraisuusaste mittaa kuntien vakavaraisuusastetta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä pienempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävää velkarasitetta.

Muuramen kunnan omavaraisuusaste oli vuonna 2015 46,1 % eli oli alle 50 %, jota pidetään siis merkittävänä velkarasitteena. Tunnusluku jatkoi heikkenemistään aiempiin vuosiin verrattuna (2014: 49,2 %; 2013: 51,6 %).

Omavaraisuusastetta kuvaava tunnusluku parani edellisestä vuodesta Laukaalla (30,1 %:iin), Kontiolahdella (41,6 %:iin) ja Pirkkalassa (54,8 %:iin). Tunnusluku heikkeni Muuramen lisäksi Hattulassa (41,6 %:iin).

Kaavio 7. Suhteellinen velkaantuneisuus, % ja lainakanta 31.12., milj. €. Tunnusluvut Muuramesta ja vertailukunnista vuosilta 2013–2015

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 \cdot (\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}) / \text{käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Suhteellinen velkaantuneisuus on koko kuntasektorilla keskimäärin noin 30 %.

Muuramessa suhteellisen velkaantuneisuuden määrä ylitti 60 %:n, ollen 60,5 % (2014: 53,5 %; 2013: 45,5 %).

Vertailukuntien paras tunnusluku arviointivuonna 2015 oli Pirkkalassa (53,0 %). Kehnoimman tunnusluvun omaa edelleen Laukaa (2015: 80,6 %; 2014: 79,8 %).

Lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma – (saadut ennakot + ostovelat + siirtovelat + muut velat)

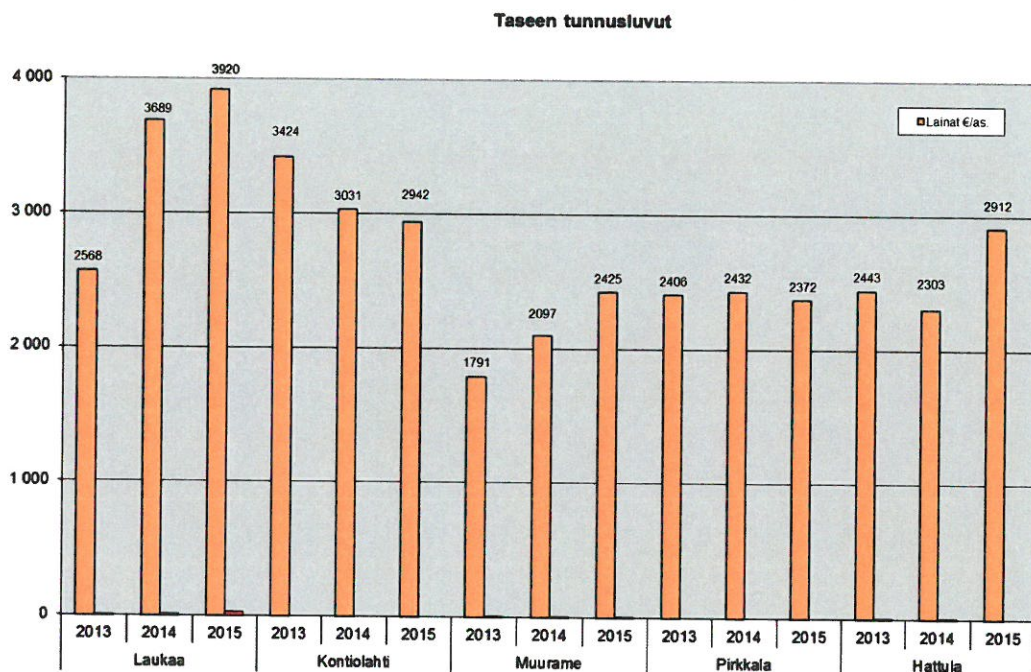
Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa.

Lainakanta suureni, Muuramen lisäksi, Laukaalla ja Hattulassa. Kontiolahti ja Pirkkala pienensivät lainakantaansa.

Muuramessa lainakanta on vertailukunnista pienin, vaikkakin se suureni 23,7 milj. euroon (2014: 20,3 milj. euroa). Ylivoimaisesti suurin lainakanta on Laukaalla (2015: 74,0 milj. euroa; 2014: 69,0 milj. euroa; 2013: 47,7 milj. euroa).

Kaavio 8. Lainat, €/asukas.

Tunnusluvut Muuramesta ja vertailukunnista vuosilta 2013–2015

Lainat, euroa/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättämispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Asukaskohtainen lainamäärä kipusi Muuramessa yli 2 400 euron asukasta kohden (2015: 2 425; 2014: 2 097 ja 2013: 1 791 €/asukas), mikä oli vertailukunnista toiseksi paras. Pirkkalassa on lainaa asukasta kohden 2 372 euroa (2014: 2 432 €/asukas).

Laukaalla (2015: 3 920 €/asukas; 2014: 3 689 €/asukas) tunnusluku lähestyy jo 4 000 euron rajaa.

11. Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2015 kunnanvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että kunnanvaltuusto pyytää seuraavista arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista kunnanhallituksen selvitykset niin, että ne voidaan käsitellä vuoden 2016 syyskauden valtuuston kokouksissa:

- 1) Kunnan roolin vahvistaminen selkeämmillä konsernitavoitteilla ja mittareilla sekä niiden seuraamisella
- 2) Analyysi kunnan tuloverokertymän hitaan kasvun taustatekijöistä

Muuramessa 12.5.2016

Jani Kokko
puheenjohtaja

Pauliina Maukonen-Kärkkäinen
varapuheenjohtaja

Jani Kylmälahti
jäsen

Leena Koponen
jäsen

Markku Pynnönen
jäsen

LIITE

Yhteenveto tavoitteiden toteutumisesta vuonna 2015

Muuramen kunta vt=vaikuttavuustavoite, tt=tuottavuustavoite	Toteutunut	Toteutunut osittain	Ei toteutunut	Tot. ei voida arvioida
3.1 Keskusvaalilautakunta				
- Toteutetaan toimenpiteitä, joilla pyritään lisäämään äänestysaktiivisuutta verrattuna edellisiin eduskuntavaaleihin (vt)	x			
- Toteutetaan vaalit valtion maksamalla avustuksella (tt)	x			
3.2 Tarkastuslautakunta/3.2.1 Tilintarkastus				
- Arviointikertomus (vt)	x			
Kunnanhallitus/3.3.1 Yleishallinto				
- Päätöksenteon oikeellisuus (vt)	x			
- Tulo- ja menorahoituksen kehitys (tt)			x	
- Asuinympäristön viihtyvyys (vt)				x
- Väestönkehitys (tt)	x			
- Monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet (vt)				x
3.3.3 Elinkeinoelämä				
- Yritystonttien ja tilojen riittävyys (vt)	x			
- Kunnan nopea päätöksenteko (vt)	x			
- Aktiivinen elinkeinopolitiikka (vt)				x
3.3.4 Joukkoliikenne				
- Kattavan ja taloudellisesti tehokkaan joukkoliikenteen toteuttaminen Muuramessa (vt)			x	
3.3.5 Muu toiminta/Asuntotoimi				
- Asuinympäristön viihtyvyys (vt)				x
- Asumistason kehittäminen (tt)				x
- Asumistarpeen tyydyttäminen (tt)	x			
3.4.2 Hallinto				
- Taloudelliset ja tehokkaat rakenteet sekä toimintamallit (tt)				x
3.4.3 Varhaiskasvatuspalvelut				
- Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja tasapainoisen kasvun ja kehityksen turvaaminen (vt)	x			
- Kunnan talous on tasapainossa (tt)	x			
3.4.4 Lasten ja perheiden palvelut				
- Hyvät ja toimivat peruspalvelut (vt)				x
- Perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu (vt)				x
- Perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu (tt)	x			
Lasten ja perheiden tuen palvelut: oppilashuolto, perhetyö, etsivä nuorisotyö				
- Hyvät, toimivat peruspalvelut (vt)				x
- Perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu (vt)				x
- Lasten, nuorten ja lapsiperheiden psykososiaalinen hyvinvointi lisääntyä (tt)		x		
3.4.5 Perusopetus				
- Lasten ja nuorten tasapainoinen kasvu ja terveyden edistäminen (vt)	x			
- Perheiden ja lasten kasvun tukeminen (vt)	x			
- Oppilaiden jatko-opintojen ja ammatinvalinnan kannalta tarpeellisten tavoitteiden saavuttaminen (vt)				x
- Motivoitunut ja hyvinvoiva henkilöstö (vt)			x	
- Kustannustehokas- ja vaikuttava palvelutoiminta talouden tasapainossa pitämiseksi	x			
Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta				
- Lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen (vt)				x
- Laadun ja laadun arvioinnin kehittäminen (vt)				x
3.4.6 Toisen asteen koulutus				
- Yrittäjähenkisyys ja yrittäjyyskasvatus (vt)	x			
- Kehittyminen jatkuvan oppimisprosessin kautta (vt)	x			
- Fyysinen ja henkisesti turvallinen ympäristö (vt)	x			
- Nollatoleranssi koulukiusaamiseen/syrjäytymisen estäminen (vt)		x		
- Perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu (vt)			x	
- Osallisuuden edistäminen (vt)		x		

- Nopea tiedonkulku (vt)	x			
- Oppiva organisaatio (vt)		x		
- Johtaminen (vt)		x		
- Koulujen opetusvälineiden käyttökelpoisuuden varmistaminen (tt)	x			
- Sähköisten viestintävälineiden hyödyntäminen (tt)	x			
- Taloudelliset ja tehokkaat rakenteet ja toimintamallit (tt)	x			
3.4.7 Taiteen perusopetus				
- Perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu (vt)				x
- Syrjäytymisen estäminen (vt)				x
- Osallisuuden edistäminen (vt)				x
- Sosiaalisten verkostojen rakentaminen, ylläpitäminen ja vahvistaminen (vt)				x
- Asuinympäristön viihtyvyys (vt)				x
- Kulttuuripalvelujen saatavuus (vt)				x
- Monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet (vt)				x
Kuvataidekoulu				
- Lasten ja nuorten tasapainoinen kasvu ja omaehtoisen toiminnan tukeminen (vt)	x			
- Osallisuuden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy (vt)		x		
- Perheiden hyvä elämä (vt)				x
- Monipuoliset harrastusmahdollisuudet, kulttuuripalvelujen saatavuus ja asuinympäristön viihtyvyys (vt)				x
- Motivoitunut ja hyvinvoiva henkilöstö (vt)		x		
- Kustannustehokas ja vaikuttava palvelutoiminta talouden tasapainossa pitämiseksi (tt)	x			
3.4.8 Nuorisopalvelut				
- Sosiaalisten verkostojen rakentaminen, ylläpitäminen ja vahvistaminen (vt)	x			
- Osallisuuden edistäminen (vt)	x			
- Syrjäytymisen estäminen (vt)		x		
- Monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet (tt)		x		
- Asuinympäristön viihtyvyys (tt)				x
3.5.1 Asukaspalveluiden lautakunnan hallinto				
- Taloudelliset ja tehokkaat rakenteet sekä toimintamallit (tt)				x
3.5.2 Vanhus- ja vammaispalvelut				
- Hoitotyön kehittäminen ja laadun takaaminen (vt)	x			
- Edistää omalta osaltaan ikäihmisten hyvinvointia ja kotona selviytymistä (vt)	x			
- Henkilöstö vakanssit (tt)	x			
Kylänkartano ja pienryhmäkoti Suvanto				
- Hoitotyön kehittäminen ja laadun takaaminen	x			
- Turvallinen asumisyhteisö ja ympäristö		x		
- Tarkoituksenmukainen asumismuoto		x		
- Henkilöstö vakanssit	x			
Vanhuspalvelut (pitkän aikavälin tavoitteet)				
- Vanhuspalveluiden pääpaino avohoidossa			x	
- Iäkkään henkilön kotona asumisen tukeminen		x		
- Asiakastyytyväisyys				x
- Hyvinvoiva henkilöstö	x			
Vammaispalvelut				
- Palveluihin tyytyväiset asiakkaat			x	
- Nopea päätöksenteko	x			
- Lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen				x
- Strategiaan nähden riittävät taloudelliset resurssit			x	
Mielenterveyskuntoutujien palvelut				
- Syrjäytymisen estäminen (vt)				x
- Hyvät ja toimivat peruspalvelut (vt)				x
- Syrjäytymisen estäminen (tt)		x		
- Hyvät ja toimivat peruspalvelut (tt)		x		
3.5.3 Sosiaalityön palvelut/Päihdehuollon palvelut				
- Syrjäytymisen estäminen (vt)				x
- Hyvät ja toimivat peruspalvelut (vt)				x
- Syrjäytymisen estäminen (tt)		x		
- Hyvät ja toimivat peruspalvelut (tt)		x		
Aikuisväestön toimeentulotuki				
- Syrjäytymisen estäminen (vt)				x

- Hyvät ja toimivat peruspalvelut (vt)	x			
- Syrjäytymisen estäminen (tt)				x
- Hyvät ja toimivat peruspalvelut (tt)	x			
Aktivointi, työllistäminen ja kuntouttava työ				
- korkea työllisyys (vt)				x
- Syrjäytymisen estäminen (tt)	x			
- Hyvät ja toimivat peruspalvelut (tt)		x		
- Korkea työllisyys (tt)		x		
Työpajatoiminta				
- Syrjäytymisen estäminen (vt)		x		
- Syrjäytymisen estäminen (tt)	x			
- Hyvät ja toimivat peruspalvelut (tt)		x		
- Korkea työllisyys (tt)		x		
3.5.7 Aikuisopetus (Kansalaisopisto)				
- Syrjäytymisen estäminen (vt)				x
- Osallisuuden edistäminen (vt)				x
- Sosiaalisten verkostojen rakentaminen, ylläpitäminen ja vahvistaminen (vt)				x
- Asuinympäristön viihtyvyys (vt)				x
- Kulttuuripalvelujen saatavuus (vt)				x
- Monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet (vt)				x
3.5.8 Kirjastopalvelut				
- Hyvät ja toimivat peruspalvelut (vt)			x	
- Perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu (vt)				x
- Syrjäytymisen estäminen (vt)				x
- Asuinympäristön viihtyisyys (vt)				x
- Kulttuuripalvelujen saatavuus (vt)				x
- Monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet (vt)				x
- Tiedon ja elämysten tarjoaminen kuntalaisille tuottamalla laadukkaita kirjastopalveluja (tt)		x		
3.5.9 Kulttuuripalvelut				
- Kulttuuripalvelujen saatavuus (vt)		x		
- Monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet (vt)		x		
- Perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu (vt)				x
- Syrjäytymisen estäminen (vt)				x
- Osallisuuden edistäminen (vt)				x
- Sosiaalisten verkostojen rakentaminen, ylläpitäminen ja vahvistaminen				x
- Asuinympäristön viihtyisyys (vt)				x
3.5.10 Liikuntapalvelut				
- Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja tasapainoisen kasvun ja kehityksen turvaaminen (vt)	x			
- Hyvinvointipalveluiden tuotannon ja kokonaisuuden suunnitelmallinen kehittäminen eri hallintokuntien ja toimijoiden välisenä yhteistyönä (vt)		x		
- Turvallinen ja viihtyisä kunta asua ja elää (vt)				x
- Elämäntapasairauksien ennaltaehkäisy (vt)				x
- Monipuoliset vapaa-ajanviettomahdollisuudet (tt)				x
3.6.1 Yhdyskuntasuunnittelu				
- Tekninen osasto hoitaa sille kuuluvat tehtävät tehokkaasti ja taloudellisesti (vt)				x
- taloudellinen ja tehokas yhteiskunta (tt)		x		
- työpaikka-alueiden ja palveluiden sekä liikenneyhteyksien kehittäminen (tt)				x
- viihtyisien ja turvallisten asuinympäristöjen kehittäminen (tt)		x		
- väestön kasvu (tt)	x			
Kaavoitus				
- Suunnitelmallinen kunnan kehittäminen (vt)		x		
- tonttien riittävyys (vt)				x
- taloudellinen ja tehokas yhdyskuntarakenne (tt)				x
- työpaikka-alueiden ja palveluiden sekä liikenneyhteyksien kehittäminen (tt)				x
- viihtyisien asuinympäristöjen kehittäminen (tt)				x
- väestön kasvu (tt)		x		
Mittaus				
- teknisen osaston suunnittelu- rakentamishankkeiden edistäminen (vt)		x		

- teknisen osaston suunnittelu- ja rakentamishankkeiden toteuttaminen (tt)				x
- kunnan opaskartat ja osoitejärjestelmä (tt)				x
Kunnallistekniikan suunnittelu				
- taloudellinen ja tehokas yhdyskunta (vt)				x
- rakentamishankkeiden ohjelma (tt)				x
- asemakaavoituksen toteuttaminen (tt)				x
3.6.2 Rakennusvalvonta				
- Palvelukyky, tehokkuus, osaaminen (vt)		x		
- Terveellinen, turvallinen ja viihtyisä ympäristö (tt)				x
- Tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus (tt)				x
3.6.3 Ympäristönsuojelu				
- Palveluaittius, tehokkuus, osaaminen (vt)		x		
- Terveellinen, viihtyisä työympäristö (tt)		x		
3.6.4 Liikuntapaikat				
- Muuramessa on hyvä asua ja harrastaa (vt)				x
- Monipuoliset liikuntapaikat (tt)				x
3.6.6 Liikenneväylät ja yleiset alueet				
- Viihtyisien ja turvallisten asuin ympäristöjen kehittäminen (vt)				x
- Kohtuullinen katujen kunnossapito (tt)				x
Puistot				
- viihtyisä ympäristö (vt)				x
- kohtuullinen viheralueiden hoitotaso (tt)				x
3.6.10 Jätehuolto				
- Noudatetaan kestävä kehitystä ja huolehditaan ympäristöstä (vt)				x
- Jätehuollon tulee toimia omakustanteisesti (tt)	x			

